

NORGES HØYESTERETT

Den 28. januar 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00197-A, (sak nr. 2013/1572), straffesak, anke over dom,

I.

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Bård Thorsen)

II.

B

(advokat Erling O. Lyngtveit)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Bård Thorsen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder spørsmålet om en meddommer i en straffesak er inhabil på grunn av sin tilknytning til et revisjonsfirma som hadde revidert regnskapene til en av de fornærmede i saken.
- (2) A, B og C ble i 2010 tiltalt for en rekke lovbrudd av økonomisk karakter. Tiltalebeslutningen var ikke likelydende for alle tre. Den forskjellen som er relevant for Høyesterett, gjelder tiltalens post II og VII – grov utroskap overfor selskapet D AS og brudd på regnskapsloven i den forbindelse. Disse tiltalepostene gjelder ikke C.
- (3) I Oslo tingretts dom 21. mars 2011 ble de funnet skyldig etter tiltalen. Alle tre ble dømt til fengsel i seks år hvorav seks måneder betinget, og til tap av retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet i fem år.

- (4) A og C anket dommen i sin helhet til Borgarting lagmannsrett. B godtok tingrettens domfellelse for én av tiltalepostene. Ellers anket også han tingrettens dom.
- (5) Lagmannsretten frifant i dom 3. juni 2013 A og B for et par av tiltalepostene, men domfelte dem for øvrig, blant annet for post II og VII. De ble begge dømt til fengsel i fem år og seks måneder og til tap av retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet i fem år. C ble funnet skyldig etter tiltalen så langt tingrettens dom var påanket. Også han ble dømt til fengsel i fem år og seks måneder og tap av retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet i fem år.
- (6) I likhet med tingretten var også lagmannsretten satt med fagkyndige meddommere.
- (7) A, B og C anket til Høyesterett over saksbehandlingen, lovanvendelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. A anket også over rettighetstapet. I ankene fra A og B ble det blant annet fremsatt innsigelser mot habiliteten til en av de fagkyndige meddommerne basert på denne meddommerens tilknytning til revisjonsfirmaet som hadde revidert regnskapene til D AS. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 29. oktober 2013 å henvise ankene fra A og B for så vidt gjaldt habilitetsspørsmålet. For øvrig ble ankene nektet fremmet.
- (8) Den 5. desember 2013 avslo forberedende dommer en anmodning fra C om partsstatus i ankesaken for Høyesterett. Hun bemerket i den forbindelse at dersom lagmannsrettens dom skulle bli opphevet som følge av As og Bs anker, ville Høyesterett på eget initiativ vurdere om opphevelsen også burde gjelde domfellelsen av C, jf. straffeprosessloven § 342 tredje ledd annet punktum.
- (9) *Jeg er kommet til at ankene må føre frem.*
- (10) Som nevnt gjelder domfellelsen av A og B for tiltalens post II grov utroskap overfor selskapet D AS, og domfellelsen for post VII brudd på regnskapsloven i den forbindelse. Det aktuelle tidsrommet er juli 2002 til desember 2005.
- (11) I et brev til forsvarerne og aktor 12. september 2012 nevnte lagmannsretten statsautorisert revisor Ernst Alsaker, pensjonert partner i revisjonsfirmaet Ernst & Young, som mulig fagkyndig meddommer i saken. Aktor gjorde da i et brev til lagmannsretten 18. september 2012 med kopi til forsvarerne oppmerksom på at Ernst & Young hadde revidert Ds regnskaper fra slutten av 1990-tallet og frem til 2006. Det fremgikk videre av aktors brev at tre revisorer i Ernst & Young var blitt avhørt som vitner under etterforskningen, men at revisors rolle ikke var blitt vurdert som så relevant for straffesaken at det hadde vært aktuelt å innstevne revisor som vitne i tingretten. Revisor var heller ikke oppført i den felles bevisoppgaven for lagmannsretten. Det fantes imidlertid enkelte dokumentbevis utarbeidet av Ernst & Young, opplyste aktor.
- (12) Under tingrettens behandling av straffesaken var det kommet frem at D hadde krevd erstatning av Ernst & Young for mangler ved revisjonsarbeidet knyttet til de handlinger A og B var tiltalt for. Det ble opplyst at Ernst & Young hadde fremsatt et tilbud som D ikke hadde akseptert, og at saken var blitt satt på vent til straffesaken var avsluttet i tingretten.
- (13) Det ble inngått forlik mellom D og Ernst & Young i mars 2011, etter at hovedforhandling var avsluttet i tingretten, men før dom falt.

- (14) Det fremkom ikke innsigelser mot Ernst Alsaker, og han ble oppnevnt som fagkyndig meddommer.
- (15) Etter lagmannsrettens behandling av saken ble forsvarerne kjent med at Alsaker hadde vært styreleder i Ernst & Young i den perioden tiltalens post II og VII gjaldt. På dette grunnlaget ble det gjort gjeldende overfor Høyesterett at han hadde vært inhabil til å gjøre tjeneste som meddommer i saken.
- (16) Ernst Alsakers tilknytning til Ernst & Young før og etter at han pensjonerte seg i 2005, er utdypet i et bevisopptak til bruk for Høyesterett ved Oslo tingrett 6. januar 2014. Alsaker forklarte her at han ble ansatt i firmaet – den gang Arthur Young – i 1968 og var partner fra 1975 til han trådte ut i 2005. I perioden 1999 til 2005 var han styreleder i Ernst & Young. Han hadde også vært styreleder i Arthur Young. I alt hadde han vært styreleder i mellom 17 og 18 år. Fra 2006 eller 2007 og inntil høsten 2013 hadde han videre, gjennom sitt eget aksjeselskap, ulike oppdrag for Ernst & Young etter avtale med administrerende direktør, som også var administrerende direktør i mange av de årene han selv var styreleder. Det var opp til Ernst & Young å avgjøre om de hadde bruk for hans kompetanse. Oppdragene hadde innbrakt mellom 150 000 til 200 000 kroner i året.
- (17) Alsaker forklarte videre at han i sin tid som styreleder i Ernst & Young ikke hadde kjennskap til oppdraget for D. Han kjente heller ikke til tvisten mellom D og Ernst & Young før han var meddommer i straffesaken – styrelederen ble bare involvert i tvister som gjaldt større beløp.
- (18) Etter domstolloven § 108 kan ingen være dommer når det foreligger særegne omstendigheter som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Det er redegjort nærmere for det generelle innholdet i denne normen i flere nyere avgjørelser fra Høyesterett. Jeg nøyer meg med å vise til Rt. 2013 side 1570 avsnitt 20 og 21. Som det fremgår der, er det tilstrekkelig for å konstatere inhabilitet at de særegne omstendighetene som det er tale om, er av en slik karakter at de for partene og allmennheten kan reise spørsmål om dommerens upartiskhet.
- (19) Jeg tar utgangspunkt i at Alsaker, frem til han ble pensjonert fra firmaet, i mange år hadde vært partner i firmaet, og at han dessuten i flere år mot slutten av karrieren var styreleder. Det er nærliggende å anta at en slik person vil fortsette å være opptatt av firmaets gode omdømme etter at vedkommende har gått over i pensjonistenes rekke.
- (20) I tiltalens post II om grov utroskap overfor D var det gjort gjeldende at A og B som henholdsvis daglig leder og styreleder i selskapet i perioden juli 2002 til og med desember 2005 hadde besørget utbetalinger fra selskapet på ca. 15 millioner kroner som var selskapet uvedkommende. Som grunnlag for å anse utroskapen som grov var det gjort gjeldende at forholdet hadde påført selskapet betydelig økonomisk skade, og at forholdet hadde vært vanskelig å avdekke på grunn av uriktige og mangelfulle regnskapsopplysninger.
- (21) Det fremgår av lagmannsrettens dom at revisors rolle har vært et tema både ved skyldvurderingen i tilknytning til tiltalens post II og ved straffutmålingen. I forbindelse med skyldvurderingen bemerkes det på side 34 i dommen at styrets, generalforsamlingens og revisors godkjenning av regnskapene bare kunne tillegges svært begrenset vekt ved

vurderingen av de utroskapshandlingene som tiltalen gjelder, fordi lagmannsretten fant det hevet over enhver tvil at de tiltalte var klar over styrets begrensede innsikt. Ved straffutmålingen legges det på side 100 i dommen vekt på at A og B med overlegg og over tid hadde konstruert et opplegg for å "tappe" D for betydelige midler uten at dette var synbart for omverdenen. I denne forbindelse pekes det blant annet på at de tiltalte hadde betydelig økonomisk innsikt med evne til å besvare revisors og andres spørsmål på en tilforlatelig måte.

- (22) Revisors rolle er her trukket inn i rettens vurdering av saken. Den nærmere utformingen av domspremissene på dette punkt vil – uavhengig av et mulig rettslig ansvar for revisjonsfirmaet – kunne ha betydning for Ernst & Youngs omdømme. Jeg mener at dette kan gi grunnlag for å stille spørsmål om Alsakers uhildethet.
- (23) At Alsaker også i den tiden han var meddommer i saken, fortsatt hadde inntektsgivende oppdrag fra revisjonsfirmaet, bidrar ytterligere til at det for utenforstående kan reises tvil om evnen til å opptre upartisk. Slik saken for øvrig står, finner jeg imidlertid ikke dette avgjørende.
- (24) Når Alsaker etter dette må anses å ha vært inhabil til å behandle tiltalens post II og VII mot A og B slik at dommen med ankeforhandling må oppheves etter straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 3, må resultatet etter mitt syn bli opphevelse også for Cs vedkommende, jf. straffeprosessloven § 342 tredje ledd annet punktum. Selv om tiltalens post II og VII ikke gjaldt C, er det andre deler av tiltalen i saken som gjelder ham og enten A eller B.
- (25) Jeg stemmer for denne

D O M:

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

(26)	Dommer Falkanger:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(27)	Dommer Tjomsland:	Likeså.
(28)	Dommer Skoghøy:	Likeså.
(29)	Justitiarius Schei:	Likeså.

(30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: